

EZEL AKAY

ile söyleşi

Ezel Akay 2025 yılında aynaya baktığında ne görüyor? Kendinizle yüzleşseydiniz neler söylerdiniz?

Zaten aynaya bakınca kendimizle bir yüzleşmiş oluyoruz ama tabii aynaya bakmak kesmiyor gerçek içsel yüzleşme için. Onun için oturup vakit ayırmak, kendi kendine, hiç telefonla falan ilgilenmeden bir düşünmek lazım. Tabii çok sıkıcı bir şey insanın kendisi. Kendimden ben genelde sıkılırım. İnsanlarla konuşurken ortaya çıkıyorum ben, esas öyle düşünüyorum.

gülistan silinsin'in ÖZEL RÖPORTAJI

Kendim kendime bir şeylerle ilgilenmek, düşünmek, bunlar eğlenceli ama kendini düşünmek çok gıcık çünkü yavaş yavaş yaş ilerledikçe mesela yaşınla ilgili şeyler oluyor. “Hay Allah, yaşılanıyorum. Hay Allah, şuram ağrıyor. Gene bir eleştiri aldım, altından kalkamadım. Zaten ben öyle biriyim, haklı aslında.” gibi can sıkıcı şeyler. Kendini sevmeye de gerek yok. Ben bunları manasız buluyorum. O yüzden psikolojik filmlerden de hiç hoşlanmam. Aman insan psikolojisi, insan bünyesi, bin yıldır biliyoruz artık yani ne olduğunu. Nereye gidiyor insan diye düşünmek daha ilginç. Dolayısıyla suratıma bakıyorum, “Ulan ben çok yakışıklı bir delikanlıydım, ne oldu bana?” diyorum mesela. Ondan sonra sakalımı uzatayım mı, hani böyle ruj mu süreyim falan der ya insanlar, bunun gibi bir takım organizmayla ilgili detaylar dışında bir halt göremiyorum.

Kendimi mesela videoya çekmişim, birisi çekmiş ve ben bir şey anlatıyorum. Sanki başkası anlatıyor gibi dinliyorum. Doğru mu söylüyor? İçten mi? Kendime bakıyorum. Yani çok fazla çekim olunca insan ister istemez gözlemliyor. Yeteri kadar içten miyim, burada biraz uydurmuşum, burada bir şaka yapayım derken aslında gereksiz bir şey söylemişim falan gibi. Yüzleşme dediğim şey daha çok kendimi anlayıp bir an önce kendimden başka bir şeyle uğraşayım hâli.

Bir hikâye anlatıcısı nasıl olur? Bir varmış bir yokmuştan sonrasını yok olmuş gibi hisseden insanlar da hikâye anlatabilir mi?

Bir kere itiraf edeyim, hikâye anlatıcısı olarak doğulur. Yetenek diye bir kavram var, çok başa bela bir kavramdır. Bazı insanlarda belli konularda yetenek var, aynı konularda başka insanlarda yok. Bunun önüne geçemiyoruz ve Allah'a şükür de böyle bir şey var çünkü çok büyük bir çeşitlilik var aslında yetenek konusunda.

Çok garip şeylerde olağanüstü yetenekli olabilirsiniz. Belli alanlarda sıfır yeteneğiniz olabilir. Herkeste mutlaka bir özel yetenek var, hayat aslında bunu keşfetmekle geçiyor.

Bunu hiç keşfedemeden ölen insanlar da var. Hiçbir fırsat doğmamış önüne ve sen hiç anlayamamışsın. Mesela taş üzerine boya yapma konusunda senden daha iyisi olamayacakken bir kere bile deneyememişsin bunu. Aklın gitmiş ama hayat galesi, dere taşı olmayan bir bölgede yaşamışsın, parlak taşlar görememişsin. Bir tane görmüşsün, çok özenmişsin, bir şey denemişsin ama kalmış. Bunun gibi keşfedilememiş yetenekler aslında insanların depresyonunun nedenlerinden biri. Bu kadar önemli bir şey yeteneğini bulmak ve o yetenekle bir şey yapmak. Hikâye anlatıcılığı da biraz öyle bir şey. Onun içine doğuyor bazı insanlar. Mesela bu insanlar meddah oluyorlar, yazar oluyorlar, edebiyatçı oluyorlar, avukat oluyorlar, öğretmen oluyorlar, siyasetçi oluyorlar. Hikâye anlatıcılığının etkilediği, bu yeteneğin kendini gösterdiği böyle çeşitli alanlar var. Ondan sonra iyi bir hikâye anlatıcılığında daha iyi olmaya doğru adım atmanın tek yolu seyirci, dinleyici. Eğer onu bulabilirseniz gelişiyor bu yetenek. Aynadan kendinize anlatarak gelişmiyor. Hiç öğretmenlik yapamayacağını düşünenler öğrencilerin karşısına çıkıp kendini, bilgisini test etmeye, sorulara cevap vermeye başladıkça belagat yeteneği gelişiyor. Hikâye anlatıcılığı, seyircinin üzerinde yarattığın etkiyi görerek değişiyor. Eğer hikâye anlatıcısı olmak istiyorsanız mutlaka dinleyecek çeşitli insan grupları bulun ve her birinin karşısında aynı hikâyeyi onların ruhuna girebilecek şekilde anlatmayı deneyin. Budur hikâye anlatıcılığı dediğimiz yeteneği geliştirecek olan şey. Devamlı prova. Mesela yazarsanız seyircinizi, okuyucunuzu görmüyorsunuz. Bir seyirciyi, bir okuyucu varsayarak yazıyorsunuz ama sadece yazılması yetmiyor. Hiçbir yazara yetmez. Yazar ne zaman ki kitabını imzalıyor, okuyanlardan aldığı feedback ile ne yaptığını daha iyi anlıyor, ondan sonra daha iyisini yazıyor. Bütün diğer meslekler için geçerli bu. Seyirci, dinleyici, okuyucu, izleyici lazım. En önemlisi de başkasının gözü. Bunu önemsemek ahlaka aykırı değil. Tam tersine bunu önemsemezseniz, bunu anlamazsanız, nabza göre şerbet vermenize gerek yok.

Burada anlatının iki tane unsuru var: Biri anlatıcı, biri seyirci. O ikisini birlikte düşünmek, o ikisinin dramaturjisi dediğimiz manasını anlamak, ona göre karar vermek nasıl anlatacağına. Ağzlarına sığacağı diye anlatmak. “Onların damarını anladım, şimdi o damara bastıracağım.” Bunu da yapabilirsiniz. “Onların neyi merak ettiğini anladım, o merakı tatmin edeceğim. Onların hangi bilmecelelerden hoşlandığını anladım, ona göre bir bilmece sunacağım.” Tüm bunları yapabilirsiniz. Değişik yöntemler hepsi. Seyirciye göre tabii.

Filmlerinizde karakterler sık sık oyunun farkına varır. Bu oyun bilinci bir tür özgürlük mü yoksa insanın çaresizliğini daha görünür kılan bir şey mi?

Bunu düşünmemiştim ama hakikaten insanın çaresizliğini görünür kılan bir şey. Buna işaret ediyor oyuncular. Yani şöyle bir çaresizlik bu: Bir şey anlatıyoruz ama siz sahi zannediyorsunuz bunu. Halbuki biz anlatıyoruz bunu size. Yani oldu gibi geliyor size.

Hayır, değil. Olmadı ama üzerinde düşünmeye değer bir fikir bu. İlham vermeye çalışıyoruz, farkında mısınız? Aslında bu bir anlatı yöntemi. Epik tiyatronun, Brecht'in uyguladığı, Haldun Taner'in uygulamayı arzu ettiği, Türk yazınında, özellikle mesela Yaşar Kemal'in kitaplarında başka başka yöntemlerle, büyülü gerçekçilik dediğimiz bir yöntemle aslında ilham verdiğini fark ettirme

yöntemi. Bu şart değil anlatı yaparken, son derece natüralist bir şekilde de ilerleyebilirsiniz. Benim filmlerimde oyuncular rahatlıkla dönüp kameraya konuşabilirler veya bir sahnenin ortasında kamera görünebilir. Ben Yedi Kocalı Hürmüz'de filmin sonunda dansçıların arasına kamerayı soktum, göründü. Bu bir yol. Neredesin Firuze'de bankın üzerinde birinci günü yazıyor, saatin üzerinde altıncı gün yazıyor. Episodlara ayrılmış bir filmidir. Yani dışarıdan bir müdahale olduğu, seyirciye bir anlatıcının varlığını hissettirdiği bir yöntem bu. Brecht, yani epik yöntem. Bir de son derece natüralist filmler var. Her şey gerçekten oluyor ve ben ona şahidim dedirten film tipleri de var, anlatı tipleri de var. Hem edebiyatta var bu hem sinemada var, tiyatrodada var. Bunlar çeşitli yöntemler aslında. Soruna cevap verdim umarım.

Sinemanızda biçim çok güçlü. Renk, mizansen, ritim... Bir sahneyi kurarken önce duyguyu mu, düşünceyi mi yoksa görüntüyü mü takip edersiniz sahne kurulduğu zaman?

Şimdi prensip olarak sinema, biçimle hitap eden bir sanat dalı. Biçimin güçlü olması bir parça totoloji, yani böyle adlandırmak. Sinemada biçimin güçsüz olması kötü film demek zaten. Biçimi olmayan, abuk sabuk kurgusu olan, yanlış kadrajları olan, biçimi hiç kafaya takmamış bir filmi seyredebeyiz bile. Ayrıca oyuncuların oyunculuğu da bir biçim yaratıyor, bir atmosfer yaratıyor. Seçilen oyuncular, kullanılan yakın planlar, aç farklılıkları, reaksiyonların süresi ve

etkisi... Yani diyalogun değil de oyuncuların reaksiyonları, bunların hepsi biçim dediğin şeyler zaten. Bir biçim sanatı. Mesela roman için biçim sanatı demek zor, çünkü o yazı. Müzik için de biçimden söz edebiliriz. Ben şöyle söyleyeyim: Bir filmi yapmaya karar vermek için bir sürü araç var elimizde, benim karşıma çıkıyor bu araçlar. Bir senaryo diyelim, bir gazete haberi okuyorum, bir siyasi olay oluyor, bir başka sinemacının filmini seyrediyorum. Bütün bunlar anlatmak istediğin hikâye konusunda karar vermene veya kararını değiştirmene yardımcı oluyor ama ondan sonra diyelim ki Osmanlı'daki bir seri cinayet şebekesinin hikâyesi var önünde. Gerçek bir hikâye bu. Şimdi bunu nasıl anlattırır? Bunu düşünmeye başlıyorsun. Bir şey görüyorsun, tamamen biçimsel. Konuyla hiç alakası yok ve sana o bir ilham veriyor. Bir fotoğraf görüyorsun mesela, çamura düşmüş kuru bir yaprak ve gece karanlık. Birtakım ışık yansımaları var bataklığın içinde, ona bakıyorsun. Oradan üstüne kan damlası geliyor aklından ama hep o cinayet şebekesini düşünüyorsun. Sonra kamera yukarı kalksa, asılı bir adam... Böyle hayal kurmaya başlıyorsun ama bu hayaller mesnetsiz hayaller değil. Bir konuya konsantre olduktan sonra aslında ilham perileri yardıma koşuyor. Tesadüf gibi gelen şeyler aslında konsantre olmandan sonra doğuyorlar. Tesadüf değil o aslında, gönül gözün açılıyor. Gönül gözün açılana kadar hiçbir halt yiyemiyorsun.

Yani onlar birer konu, birer yazı, birer film olarak bakakalarak geçiyor. Ben her şeyden ilham alıyorum. Yani hiçbir zaman sadece entelektüel derinliği değil, bazen gerçekten sadece atmosferini kurabileceğin bir hikâye. Bir gece, bir şarkı, bir fotoğraf. Bizim işimiz, hikâye anlatıcılığı işi, hikâyeyi çok önemseyen bir iş değil. Anlatıyı önemseyen bir iş. Anlatı neymiş? Kırk bin kere maalesef söyledim başka yerlerde de, kusura bakmasınlar. Birisi bir fıkra anlatıyor, çok gülüyoruz. Aynı fıkrayı bir başkası anlatıyor, hiç gülmüyoruz. İşte bu ikisi arasındaki farktır bizim işimiz. Biz hikâyeleri

bir izlek gibi kullanıyoruz ve onu anlatacak atmosferi kuruyoruz. Esas olarak anlatı bizim işimiz ve peşine düştüğümüz şey de o. Aynı hikâyeyi dediğim gibi dört değişik yönetmenin çektiğini ve her biri bu hikâyeyi nasıl anlattı diye düşünelim. Göreceğiz ki hakikaten başka etkileri oluyor. Hikâyenin aynı olmasının önemi kalmıyor, herkes başka bir şey anlatmış oluyor çünkü bir hikâyeyle bir sürü şey anlatmak mümkün. Basit bir Binbir Gece Masalları'nı bile alırsın eline, içinde hiç keşfedilmemiş bir şeyin ortaya çıkmasını sağlarsın yarattığın anlatı sayesinde. Mesela Binbir Gece Masalları aşk hikâyesi olsun. Olağanüstü çirkin insanlarla kurduğunu düşün, aşkın başka bir yüzü ortaya çıkar.

Bazen de kadraj ya da durum size direkt hikâyeyi çıkarmıyor mu?

Çıkartıyor hatta hikâye de şart değil. Mesela Fellini'nin filmleri, Spielberg'in filmleri... Fellini filmlerinde hikâye nedir diye sor, kimse doğru dürüst cevap veremez çünkü adam hikâyeye anlatmıyor. Bir dünya anlatıyor. Oyuncular kullanıyor, diyaloglar kullanıyor. Buna rağmen anlattığı şey bir hikâye değil. Bir ruh hâli, bir atmosfer... Bu da hikâye anlatıcılığının alanı. Anlatıcılığın alanı daha doğrusu. Hikâye anlatıcılığı biraz daha özel bir alan ama anlatıcılığın alanı, hikâye anlatıcılığının alanından daha geniş. Zor veya değil. Seyirci için belki biraz daha zor. Evet ama Fellini dünyada en çok sevilen sinemacılardan biri. Yorumlamaya kalksan çok zor. Evet, iyi bir anlatıcı. Seyircisine zevk veren bir anlatıcı. Bak, bir de bu önemli. Bu mesleğin en önemli özelliği. Yani hikâye anlatıcıları çağlar boyu ekmek kazanabilmek için etkili olmaya çalışmışlar. Özellikle hikâye anlatıcıları. Yeteneği o alanda olup avukat olanları, öğretmen olanları kastetmiyorum ama onlar için de biraz geçerli. Özellikle sanatkârlar... Haz vermek zorundalar.

Haz vermek umuduyla yapıyorlar ve haz vermek için eserlerini tasarlıyorlar. Hazlar çok çeşitli biliyorsun. Yalnızca gülerek değil, ağlayarak, koklayarak, üzülerek, bilmece çözmek de haz verici bir şey. Bütün bunları kullanarak haz vermeye çalışıyorsun. O resimde hareket de var yani, mizansen dediğimiz şey de var. Birer fotoğraf değil onlar. Gidiyor, geliyor, toplanıyor, buluşuyor... O aksiyondan da bir mana çıkıyor. Eğer haz verecek şekilde tasarlayabiliyorsan hikâyeni kendine has bir şey yapmışsın ya da yapmamışsın, önemi kalmıyor. Yani anlaşılabilir olmak korkusu ortadan kalkıyor çünkü anlamak için değil. “Ya çok hoşuma gitti ama niye bilmiyorum.” Nefis bir seyirci tepkisi benim için. Hepsini yapmak mümkün. “Ben böyle anlatıyorum, anlayan anlasın.” Peki kimse anlamazsa ne olacak sana? Üzülmeyecek misin? Bir şeyi eksik bırakmış olabilir misin? Aslında anlatabilirdin. O yöntemi denememişsin, özen göstermemişsin, seyirciyi yok saymışsın. Yani bir seyirci sayısı bin kişi, üç milyon kişi değil de bin kişi anlayacak. Onu hedeflediysen onu tuttur ama hiç kimse anlamadıysa? Ne olacak? Ne düşüneceksin? “Ben yalnız bir dâhiyim.” diye mi düşüneceksin? Anlatmak istediğini onlara ulaştırmakla yükümlüsün yoksa bir şey anlatmana gerek yok. Anlatma o zaman yükümlülük hissetmiyorsan. Eğer o yükümlülük varsa, yani ulaşmaya çalışıyorsan da çeşitli numaralar kullanacaksın. Bak, numaraları utanmadan söylüyorum. Haz verici olmak, ilgi çekmek, acı ilacı şekerlemeye sarmak gibi bir sürü ahlakın stratejisi olmak zorunda yoksa ahlak bir işe yaramaz.

Size bir süre verdiler, dediler ki: Ezel Bey şu filmi iki ayda çekeceksiniz. Aslında size bıraksalar ve buna maddi gücünüz olsa, iki ay değil de bir senede çekseniz... Bunu mu yapmak isterdiniz yoksa iki ay içinde ısmarlama bir şey gelsin, “Ben bunu çekeyim ve bitireyim.” mi derdiniz? Hangisi sanat sizce?

Valla sanat üretebilmek için o kadar çok takla atıyoruz ki, her yol okay. Yeter ki bizim istediğimiz çıksın sonunda. Baskıyla üç haftada çekilecek bir filmle sanat yapabiliyorsak olur, yaparız. Ben mühendislikten geldiğim için kafam biraz analitik çalışıyor. Benim için durum şu: Elde bir senaryo var, bu senaryonun çekilmesi için örgütleniyoruz. Ne var? Şöyle sahneler var, bunun için şu mekânlar gerekiyor, bu mekânlar arasında şöyle bir mesafe var. Yani bu mekândan bu mekâna taşınırken altı saat kaybediyoruz. Buradan oraya kadar gideceğiz, kurulacağız. O zaman altı saat olduğuna göre bir gün çekim burada, bir gün çekim orada oluyor. Yani bir günde ikisini de çekemiyoruz. Çekelim diyorsak mekânları birleştireceğiz. Tasarruf etmek için atılan her adım filmde bir şey yapıyor olabilir. O zaman aynı film olmuyor ama şart değil böyle olması. Bazen gereksiz bir vakit harcıyoruz, bazen filmin içine sıçacak bir bütçe kararı veriyoruz ve kötü çıkıyor film o yüzden. Bütün bunlar birer veri. Yani bunların arasından bir şey seçerken ne kazandığını ne kaybettiğini görerek karar vermek lazım. Bir reklam filmidir mesela. “Ver parayı, al filmini, git.” deme ihtiyacı hissedilebilir. Tamam, bir günde çekiyorum

ama böyle çekiyorum. Bak, okay mi? Okay, o zaman çekiyorum. Zaten reklam filmi bu yüzden sanat değil. Tabii ki ben herhangi bir bütçe derdi olmadan, bir süre sınırlaması olmadan düğmeye basayım ve film çekeyim istemiyorum. Ben biraz enerji seven bir insanım. Hemen olsun tabii ki hem de boş vakit geçirmeyeyim. Yani her gün dinleneyim, geleyim, işimi yapayım, dinleneyim, işimi yapayım, oyuncularla vakit harcayayım... En uzun filmim sekiz haftada çekilmiş bir film, Neredesin Firuze? Ondan sonra Hacıvat Karagöz Neden Öldürüldü beş hafta, Yedi Kocalı Hüzmüz dört hafta, Dokuz Kere Leyla üç buçuk hafta gibi... Neredesin Firuze'nin hakkıydı sekiz hafta ama diğerlerinin hepsine daha fazla süre ayırmak istedim, kesinlikle istedim. Dediğim gibi önemli olan hikâyemi anlatabiliyorum. Birtakım kayıplar, mükemmel olmayan çözümlerle, bunların hepsi okay. Yani bunların hepsi ile mücadele ediyorsun. Bütün sinemacılar dünyada böyle yapıyor. Bir büyük mücadele alanı çünkü toplumdan çok büyük bir kaynak talep eden bir sanat dalı. Hem toplamak hem de sonuna kadar özgür olmak mümkün değil. Özgürlüğü böyle döve döve alıyorsun. Aradan kaçarak alıyorsun çünkü yağmur yağıyor. Yağmur yağarken nasıl çekeceksin güneşli sahneyi? Bir yol bulman lazım, Erteleme lazım, yapımcıyla mücadele etmen lazım. Benim canım çekmek istemiyor, kameramanın canı çekmek istiyor mu? Yönetmen asistanının, set işçilerinin, oyuncuların... Onların canı çekmek istiyor mu? Benim canıma mı bağlı onların canı? Böyle saçma şey mi olur? Onların tatil yapma ihtiyacı varsa ve ben çekmek istiyorsam ne olacak? Olmaz, bu sosyal bir iş. Toplumdan çok büyük bir kaynak derken yalnızca para değil, insan enerjisi, büyük bir emek, emekçiler, sanatçılar... Onların hepsiyle birlikte çalışıyorsun, o yüzden aslında çok kolay bir iş değil. Sanatların içinde ürünün ortaya çıkması için harcanan enerji ve başa çıkılan zorlukların en fazla olduğu dallardan biri bu. Hatta tek bu diyebilirim. Yani bu bir Yin ile Yang meselesi. Olanla olmayanın iç içe olduğu, hayat gibi, kararların öyle kolay verilemediği... Ben kaprislerden, kapris yapanlardan nefret ediyorum. "Canım bugün çekmek istemiyor." Eğer gerçekten çekmeme imkanını yaratabilirsene, herkes için de okay alırsan okay ama alamazsan benim de bir sorumluluğum var onlara karşı. Abi seti kurduk, oyuncularını çağırdık, ayrıca para kazanacağız, haftalığımız çalışsın. Şimdi çalışmazsa para vermeyecek yapımcı bize. Oğlan aç,

çocukları okula göndereceğim. Senin keyfin yüzünden mi oluyor? Bunlar manasız şeyler. "Benim sanatım müthiş. Ben tanrıyım, ne istersem o olacak." Olmayacak.

Bir film yaptınız, senaryosunu çıkardınız. Başka bir yönetmen çekecek bunu. Şimdi siz başka bir şey yazdınız, başka bir şey görüyorsunuz aslında ama yönetmenin eline geçtiği zaman kendisinden bir şeyler çekiyor. İkisinin birleşmesi başka bir sonatı çıkarıyor. Başka bir şey yazdınız, başka bir şey çekti, başka bir iş çıkmış oldu. Kendi yazdığınızı çekmek mi yoksa "Bunu versinler ve ben bunu çekerim." demek mi içinizi daha çok rahatlatıyor?

Hiçbir şey fark etmez. Demin de anlattığım gibi benim esas işim anlatıcılık olduğu için ben yazmışım, başkası yazmış, bir roman uyarlaması yapılmış, eski bir filmin uyarlaması olmuş, hiç fark etmez. Önemli olan o yola çıktığın metne ihanet mi ediyorsun? Onu da bir sanatçı üretmiş. Bunlar eleştiri alanının konuları ama sosyalist bir senarist yazmış bunu, sen nasyonel sosyalist bir hikâyeye çıkarmışsın oradan. Bu kavga

çıkartır. “Allah cezanı versin.” falan der senarist buna. Ayrıca o senaristin yazdıklarını beğenenler de “Lanet olsun sana ya, böyle bir şeyi nasıl yaparsın?” der ama böyle olmaz genelde, bu kadar da olmaz. Biz ekranda senaryo, yazı falan görmüyoruz. Yani senaryodan bir şey yok filmde. Filme başlarken var. Senaryo bir sanat eseri, aynı oyun metinleri gibi edebî eser. Sen ondan ilham alıp bir uyarlama yapıyorsun, gerçek bu. Ekranda ne yazı görüyoruz ne de senaristin kendisini görüyoruz, onların hepsi geride kalıyor. Biz sanat eserini izliyoruz, onun nereden geldiğinin hiçbir önemi kalmıyor. Yola çıktığın eserin verdiğinden çok daha iyi bir sonuca da ulaşabilirsin, o da mümkün. Tersi de olabilir. Seyirci bunu okaylemişse, seyirciye ulaşmışsa, sen bir yönetmen olarak seyirciye anlatmak istediğin şeyi anlatabilmiş ya da ilham verebilmişsen aslında o birinci adım olarak tamamlanmış bir şeydir. Sana ilham vermiş olan eserle senin yarattığın eser arasındaki ilişki eleştiriye tabiidir, yani analize tabiidir. Bu daha mesleki bir alan, o senaryoyu okumuş birisi lazım. Birisi okuyacak onu. Ekipler dışında hiç kimse senaryoyu okumuyor, tiyatro oyunları için geçerli bu söylediğim. Tiyatro oyunları kamuya açıldığı, basıldığı için, defalarca oynandığı için bazı oyunlar bir metin analizi olarak yapılmış analizlerle oyun analizinin karşılaştırılması mümkün oluyor. İnşallah ileride sinema senaryoları da basılıyor olacak, bunları değerlendireceğiz. Mesela milyarlarca senaryo yazılıyor ve o senaryoları yazan değil, başka yönetmenler çekiyor. Sen kötü bir yönetmen olabilirsin, kötü tahayyül etmiş olabilirsin. Belli değil ki o. Tabii ki kendi yazdığın senaryoyu kendin çekebilirsin. Hatta kendin için yazarsın, sadece kendine notlar vardır. Başkasının okuması bile zor bir şekilde de senaryoyu yazabilirsin. Hiçbir edebî değer görünmeyebilir, böyle yazabilirsin ama yalnızca senin içindir o. Ekip mesela çok zor faydalanır öyle senaryolardan. Senaryonun normal bir edebî öyküden tek farkı senaryo notlarıdır. İçine giren nasıl dekupe edilmiş, gündüz, gece, iç, dış mekân birliktelikleri, oyuncu-karakter hikâyecikleri, hangi sahnede kaç karakter... O notları kaldır, geriye edebî bir öykü kalmalı. Böyle düşünmeyenler var. Bunlar olmazsa ekibin çalışması, oyuncuların rolü anlaması, görüntü yönetmeninin kafasında sahne canlandırması çok zordur. Senaryo aslında yapım ekiplerine notlarla doludur. O notları kaldırdığı zaman geriye hikâye kalır. Öyle de yola çıkılabilir ama hikâyeyi alıp bir yönetmen aslında dekupe eder, bizim

senaryo diye bildiğimiz şey aslında o dekupeyondur. Senaryo yazarlar edebî öykü yazamıyorlarsa kötü senaryo yazıyorlardır, iyi edebiyatçı olmak lazım senaryo yazmak için. Yani başkasının çekmesi, kendinin çekmesi arasında tam tersi de çıkabilir. Birisi alır, hiç düşünmemişsin ama “Ne yapmış adam?” dersin. Herkesin bünyesinde başka bir şeytan var. Yani o bambaşka bir şekilde düşünmüştür. Dünyada asla yönetmenlik yapmam diyen çok iyi senaristler var. İyi senaristlerden çok iyi yapımcı olur. Yapımcılık para sahibi olan kişilere verilen bir titri değil. Yapımcı sağlam bir organizatördür. Hem projeyi hem de finansmanını organize eder. Kendi parasıyla film yapan yapımcı batar, başkalarının parasını doğru kullanan yapımcı para kazanır. Yatırımcı başka bir şey, yapımcı başka bir şey. Büyük stüdyolar hem yapımcı hem de yatırımcıları bünyelerinde bulunduruyorlar. Stüdyo parayı verir ve yapımcılar filmi yapar çünkü yapımcılık senaryoyu yaratmak, yönetmen seçmek, o yönetmenle birlikte oyuncuları seçmek, görüntü yönetmenini seçmek ve onu yönetmene kabul ettirmek, kabul etmiyorsa başka birisini seçmek gibi işleri de yapar. Aslında en sağlam yaratıcı oyun kuruculardır. Bu yüzden de mesela Game of Thrones'un yapımcıları aynı zamanda senaristleri mesela. Öyle çok var. Onlar para bulmuşlar. Yapımcı kendi parasıyla film yapan kişi değil.

Hacivat Karagöz Neden Öldürüldü filmini bugün çekseydiniz aynı şekilde mi çekerdiniz, neleri değiştirdiniz, neler eklemek isterdiniz?

Daha iyi çektim, biraz daha uzun süre ayırırdım gerçekten. Birtakım aksiyon ve efekt sahneleri var benim gözümde arızalı. Yani yeteri kadar zanaatkârca yapılmamış, biraz az vakit harcanmış işler. Yani dijital efektler, CGI efektleri ve aksiyon sahneleri çok iyi kurulmuş değil benim gözümde. Filmden 20 dakika falan attım, iyi planlanmadığını düşünüyorum. Yani sonucu iyi görmeden yapmışım ama mesela bir daha çeksem uzunluğuna hiç kafayı takmazdım. Daha uzun bir film olarak yayınlardım çünkü temposu düşüyor belli bir noktadan sonra. Hep beğendiğin, hoşuna giden sahneleri koyuyorsun ama bir de genel iskeleti var filmin. O iskelete zarar veriyorsun. Güzel sahne ama seyirci bir noktadan sonra güzel sahnelere alışıyor. “Çok güzel, çok güzel... Ondan sonraki... O da güzel canım.” falan deyip geçiyorsun. O yüzden biraz daha fazla vakit ayırarak çekmek isterdim. Birtakım düzeltmeler yapardım ama metinde değiştireceğim pek bir şey olmazdı. Dilediğin kadar zamanı kullanma lüksü neredeyse hiçbir sinemacıda yok, hiç böyle bir şey olmuyor. Bir kere oluyor, ikinci kere oluyor, üçüncüde olmuyor. Tarkovski bizim dünya sinema endüstrisinin sevilse de sevilme de en değer verilen sinemacılarından biri. Sovyet siyasetçileriyle uğraşarak, zar zor yapıyor filmlerinin çoğunu ama sonunda büyük imkanlar tanıyorlar. Hiçbir zaman “Bugün canım film çekmek istemiyor.” demiyor. “Bir daha çekelim, şöyle çekelim, olmadı.” diyor.

İnceliklerini düşünüyor, evi yakıyor, kamera çalışmadığı için bir daha kurulup bir daha yakılıyor falan. Böyle lüksler var ama onun da bir süresi var. O da belli bir sürede çekiyor o filmi ne olursa olsun. Ekip var, para var, zaman var, enerji var... Hayat, doğuyorsun ve ölüyorsun. Oturursun, sadece filmini düşünürsün. Paranı alıyorsun. İnşallah herkese bir kere denk gelir.

Yeni projelerinizden söz eder misiniz? Henüz ortaya çıkmadan önce bile sizi onun içine çeken şeyler nelerdir?

Şimdi ben 60'lı yaşlarıma geldim ve aşağı yukarı yirmi 23-24 yaşından beri tiyatro ya da sinemayla ilgileniyorum. Reklamcılığı ve hikâye anlatma sanatını da dahil edince yüzlerce proje birikti elimde. Bunların içinde öncelik sırası yapmaya kalktığımda “Önce şu beş filmi çekeyim.” diyorum. Çok özenmişim beşine de, hepsi olur dediğim bir sürü projem var. Bu projeler de yabana atılacak projeler değil. Dosyası hazırlanmış, sanat yönetmenliği çalışması yapılmış, müzik, oyunculuk, oyuncu-karakterler konmuş... Ondan sonra “Şimdi bunu birisine kabul ettiremem.” deyip kenara koymuşum. Bazıları test edilmiş, çok beğenilmiş ama para bulamamışım gibi böyle sırada bekleyen projeler var. Yılda bir ya da iki yılda bir film çekmek iyi gelir yönetmenlere. Yılda birden fazlası iyi gelmez aslında, para kazandırır ama iyi gelmez. Her yıl bir film çekmekte fayda var yönetmenler için. Şu sıralar ekonomi bu kadar kötü olmasaydı ben de aşağı yukarı her yıl bir film çekiyor olacaktım. Covid'den itibaren biraz zorlaştı, gişeler düştü, bütçeler yükseldi falan... Bu sene, geçen senede hazırlamıştım ama oyuncu takvimleri yüzünden yapamadık, Aziz Nesin'in Zübük romanının yeni bir uyarlamasını yapıyorum. Bu mayıs-haziran ayında çekeceğiz diye

hazırlık yapıyoruz şimdi ama parasının yarısını bulduk, yarısı olmak üzere. Onun dışında benim çok özendiğim iki tane tiyatro oyunu var: Bir tanesi Lüküs Hayat'ın yeni bir uyarlaması, bir tanesi de Neredesin Firuze'nin müzikali. Onu Levent Kazak yazıyor. Onun dışında Gürsel Korat'ın yazdığı bir roman var, birlikte senaryo olarak başladık. Çalıştık, sonra senaryo kaldı. Fena da bir senaryo değildi ama Gürsel ondan bir roman yazdı ve Orhan Kemal Roman Armağanı kazandı. Çok güzel bir roman, Unutkan Ayna diye bir hikâye. 1915'te Nevşehir'de geçen bir tehcir ve dostluk hikâyesi. Çok güzel yazılmış, fantastik demeyeyim ama çok büyümlü bir hikâye. Aslında zor da değil çekilmesi. Bir Türkiye hikâyesi gibi. "Osman 8" diye film çektim 2022'de, televizyonda yayınlanıyor. Yani Covid yüzünden sinemalara bile çıkamadı. Bir de çok uzun süren, bir seneyi buldu, bir tür bilim kurgu dizisi çektim. On üç bölüm yayınlanacak ama biraz aramız limoni TRT'yle. Onun için final kurgusunu bıraktım. Yani yapımcısı başkası, ben değilim yapımcısı. Onlar şimdi çıkmaya çalışıyor, yakında çıkar. TRT böyle çok ayrımcı davranıyor maalesef. Birtakım oyuncuların Tweet attı diye kabul etmediler. Benim ismim sakıncalı diye tartışmalar oldu. Saçma sapan, sanatla, yaptığımız işle ilgisi olmayan şeyler. Beklenir şeyler, yani herkesin "Haa..." diyebileceği şeyler. O da ilginç bir hikâye. El Cezeri, Ortadoğulu ve 1200-1100'lü yılların mühendisi. Tasavvuf coğrafyasındaki bilim araştırmalarıyla ilerleseydi, bunlar unutturulmasaydı nasıl bir dünya olurdu dediğimiz, gene bu dünya ama icatlar, bilmem neler, hepsi öyle bir geçmişten faydalanarak gelişmiş. Böyle bir kurgusal dünya var ama bugünkü dünya, yani gördüğümüz dünyanın benzeri. Onun içinde geçen bir macera çekildi. Kurgusu da bitmiş olması lazım. Ben bitirdim birinci kurguyu, ondan sonra onlara verdim. Vermek zorundayım, benim değil çünkü bu hikâye. Yani kurguladım, verdim. Yayınlayacaklar. Biraz fazla Hamasi filmler ağırlıklı orada. Kuruluştur, Selçukludur, Fatih'tir... Tamamen bir ideolojik sepet yarattılar orada. Belli bir ideolojiye uygun projeler

yapıyorlar. Ufak tefek aşktır, romantik-komedi gibi şeyler de yayınlanıyor ama çok ağır, derin bir ilgi gösterdiğini seyircinin zannetmiyorum. Yavaş yavaş geliyor. Yani dijitale verdin mi para kazanıyorsun, bitiyor. Hâlbuki filmi kendin yaptıysan yapımcı on yıl, yüzyıl boyunca ondan para kazanır ama dijitale verdiğin zaman bütün haklarını vermiş oluyorsun. Yüzde yirmi beş, yüzde otuz yapım kazancın oluyor. Onunla bitiyor hayat. Yani o film artık senin değil, onların. Çok kötü, farkında değil henüz bizim sektör bu kötülüğün ama yavaş yavaş yapıyor. Sonuçta sektörü finansal bir kaynak sağlamış oluyor çünkü sektör yalnız yapımcılardan ibaret değil, bütün çalışanlar paralarını kazanıyorlar. Normal filmde çalışsalar da aynı, orada çalışsalar da aynı. Onun için yani kökü kurusun diyecek bir durum yok. Sadece yapımcılığın esas kültürüne aykırı. Onun için bir denge gerekiyor. Yani yapımcılar da finansal geleceğin parçası olmalılar dijital projelerinde. Şimdi değil.

Gelecekte sinemayı nerede görüyorsunuz? Kendi sinema evreninizde yapmak istediğiniz şeyler neler?

Şimdi bizim sinema dediğimiz şey artık çok jenerik, genel bir isim olarak görülüyor. Yani sinema salonlarında gösterilecek filmlerden ibaret değil artık sinema dediğimiz şey. Cep telefonu ile izlenen şeyler de dâhil olmak üzere bizim sinematografik evrenimiz çok çeşitli formatlara sahip. Bunları lanetlemeye falan gerek yok, içerikleri lanetleyebiliriz ama teknolojiyi lanetlememize gerek yok. Bunlar çeşitli formatlar, çeşitli hikâyeyi dinleme imkanları. Metroda giderken kitap okumakla film seyretmek arasında prensip olarak bir fark yok. Kalite olarak fark olabilir, kitapla izlediğin şeyin kalitesi arasında fark olabilir ama ikisi

de entelektüel bir faaliyet. Şimdi çok film izleyen bir kültüre dönüştük. Bütün dünya insanları sanat eseri izliyor sonuçta, iyi ya da kötü sanattan anlama seviyesini bütün dünyada yükseltecek bir şey. Filmlerin kalitesini yükseltecek bir şey çünkü bir yığın iyi ve kötü şeyi bir arada izliyoruz. Birinin iyi, birinin kötü olduğunu ayırt etmeye başladık. Yeşilçam filmlerinin çok kötü çekildiği herkes tarafından kabul edilir artık. Nostaljik nedenlerle beğendiğimiz birtakım şeyler var ama çok kötü kaliteleri. Rahatlıkla sokaktaki bir insan “Ya bunun ne biçim kurgusu var?” diyebilir. Kurgu denen şeyin, yönetmen denen şeyin, oyuncu, senarist denen şeyin yavaş yavaş farkına varıyor kitleler. Sadece o alana ilgi gösterenler değil, sanatın demokratikleşmesi, yaygınlaşması, herkes tarafından tüketilebilir bir şey hâline dönüşmesi için büyük imkân bu fakat çok film seyrettiğimiz için mesela hafta sonu sinemaya gidelim demiyoruz. Eskisi kadar sık demiyoruz ama Türkiye’de geçerli. Çin’de sinema kişileri yükselmiş, Amerika’da %10 düşük, Avrupa’da Covid öncesi seviyelere yaklaşmış. Burada büyük bir ekonomik sıkıntı var, burayı bir örnek gibi değerlendirmek o kadar doğru değil. Geleceğe şu anki durumu varsayarak bakamayız, bakmamalıyız. Çok ağır psikolojik, ekonomik ve siyasi engeller var bütün sanat üretiminde ve izleyicide. Sinemanın geleceğinin, araçların zenginleşmesi yüzünden daha zengin ve daha çeşitli olacağından eminim ben ama mesela sinema salonunda yüzlerce kişiyle film izlemenin zevki aynı şekilde kalacak mı bilmiyorum. Sadece şunu biliyorum: İnsanlar topluca hikâye izlemekten vazgeçmeyecek. Bu Arkaik bir gelenek. Eski Yunan tiyatrolarının içinde seyretmekle sinema salonunda seyretmek arasında bir fark yok. Mesela tiyatro salonları doluyor, herkes tiyatro oyunu izliyor, konserler doluyor her yer müzik dolu olmasına rağmen, Futbol bütün kanallardan yayınlanıyor ama stadyumlarda oluyor. İnsanların topluca spor ya da sanat izleme arzusu, topluluktan ilham alarak izleme arzusunda bir değişiklik olmayacak. Bu cep telefonu vesaire gibi şeylere alışacağımızı, bu ilişkinin de

dönüşeceğini unutmamak lazım. Niye dönüşmesin ki? Bir noktadan sonra ben her gün vapura iniyorum İstanbul’a gelmek için. Deniz, deniz, deniz... Sıkılıyorum, cep telefonu ile bir şey okuyorum. Bazen de sıkılıyorum, o kadar güzel ki denizimiz. Onu fark ediyorsun. Oradan bir karga iniyor, martı iniyor ve bir şey yapıyor. Orada bir iki yalnız kişi oturuyor. Etrafı seyretmeye başlıyorsun, onun da bir zevki var. Bu cep telefonu dediğimiz şeyin de bir dengeye kavuşacağını düşünüyorum. Kesinlikle daha iyi olacak. Yani böyle ağır konuşmamak lazım. Son derece kötü, son derece kalitesiz komedi filmleri var, onlara kimse gitmiyor. Recep İvedik o kadar ilginç bir karakter ki hiç benzeri yok. Tabii ki orada büyük bir sanatçı var. Beşincisini, altıncısını yapmasalar da olurdu. Giderek dandikleşiyor ama bir karakter yaratıldı. O karakteri Şahan’dan başka oynayabilecek kimse yok, müthiş bir oyunculuk sergiliyor. Buna hiç kimse itiraz etmez bizim sektörde. Çok dandik, kalitesiz filmler çıktı sonra denebilir ama o, izlemeye değer. Özellikle birincisi “Bu ne ya?” falan dedirtirecek bir şeydi. Ben izledim. Yani sunduğu karaktere gıcık olmamaya imkân yok ama Kemal Sunal’a da gıcık olan çoktu. Benim annem nefret ederdi küfürlü konuşuyor falan diye. Küfrün bir zararı yok, ben inanmıyorum öyle bir zararı olduğuna. Bunlar temiz aile çocuklarının yakınmaları. İyi ve yerinde küfür var, kötü var. Cem Yılmaz’ın Seks Filmleri dizisi... Çok iyi oynuyorlar, çok iyi laflar ama o kadar rahatsız edici ki... Demek ki bir doz meselesi, ayar meselesi. Bunlardan söz edebiliriz ama küfür kendi başına rahatsız edici, artistlik olmayan bir şey değil. Özellikle argo, küfür değil, onu da biliyoruz ve olmamış diyoruz. Gitmiyoruz. İki yüz tane film yapıldı, bunlardan yüz tanesi komedi. İki tanesinin gişesi iyi, diğerlerine beş bin kişi falan gitmiş. Ticari film diye yapan salak yapımcılar onlar. Demin söyledim ya, iki yüz film yapıldı geçen sene. Bunlardan yüz elli tanesi falan batık, elli tanesi ufak ufak çıkmış. Türk filmlerinden söylüyorum, iki üç tanesi en başta. En baştaki de animasyon filmi, iki buçuk milyon seyredilmiş ama Amerika’da da durum

aynı. Birkaç sene önce rakamı bu ama sekiz yüz tane film yapılıyor yılda. Yüz seksen tanesi harika, gerisi bullshit. Avrupa'da bizimki kadar çok film yapılıyor, Fransa'da çok yapılıyor, her yerde böyle. Yani film yapan sayısı çok, yapılan film sayısı çok, iyi film sayısı yüzde on veya yüzde yirmi. Bu oran değişmiyor. Ticari bir alan olduğu için kafası karışıyor insanların. Bazen tutar denen film tutmuyor. Kötü film ama içinde iyi oyuncu var denen film tutmuyor. Bazen de tam tersine bir şey denk geliyor, tutuyor. Bir şey denk geliyor, yani o dönemin ruhu. Bergen mesela. Ben seyredeemedim filmin hepsini ama çirkin, kötü yapılmış bir film değil. Önemli de bir teması var ama bir kadın şiddeti dönemine denk geldiği için haklı olarak beş milyon kişi gitti. Çok iyi oldu yani, hak etmiş. Hiç değilse öyle bir filme gitti ya da şimdi çekmeyecek de sonra çekecek. Belli olmuyor. Bu müzikal filmini şimdi değil de bundan 10 sene sonra çeksek daha ilginç olur. İşte onu da denk getirmek lazım. Yani bir şeye denk gelmesi lazım. Şu anda da kim bilecek? Hamiyet müzikalini kaç kişi seyretti? On bin kişi. On bin kişinin seyrettiği herkes tarafından biliniyor değildir. Sinema seyircisi farklı bir seyirci, onu kimse bilmiyor diye düşünmek lazım. Reklamını yaparken hatırlatırsın, vurgularsın. Müziğini, müzisyenini sevenler vardır ama o müzikal oldu diye başarılı olacağı düşünülemez. Aynı seyirci değil 10 yıl sonra. Birazcık daha yaşayan kişileri rahatsız etme ihtimali azalır.

Yapay zekâlarla ilgili düşünceleriniz nelerdir? Yapay zekâ ile bir film yapmak ister misiniz? Prompt yazarak yönetmen olunur mu?

Prompt yazarak yönetmen olunmaz, film yapılabilir. Yönetmenlik dediğim şey başka bir şey. Prompt yazarak moda tasarımı, şudur budur yapılabiliriyorsa bunların hepsinden bir film çıkar. İyi film çıkar mı? Şöyle olur: İlginç film çıkar çünkü herkes onun prompt yazılarak yapıldığını bilir, onun için ilgiyle bakarlar. Şimdi baktığımız gibi bir tane daha yapıldığında yine ilgiyle bakarlar. Bir tane daha yapıldığında “Bunlar niye birbirine benziyor?” demeye başlarsın çünkü sen istediğin kadar prompt yaz, aynı data setten faydalanarak çıktı veriyor yapay zekâ. O data değişmedikçe, o datanın her gün değişmesine imkan yok, on yılda büyük bir değişiklik olabilir ama şimdi aynı data. Ne oluyor sadece? Mesela şöyle bir örnek vereyim: Zübük için, 1955'te bir Amerikan hayranı kasabada geçiyor benim hikâye. 1955'te yani Marshall Yardımları'nın döneminde. Birtakım sunum board'ları hazırlıyorum. 1955'te Amerikan hayranı bir Türk kasabasındaki bir sokağı canlandır dedim. İşte ellilerin modasından faydalanan falan diye bir komut verdim, promptis yazdım. Herkes fesli. Bilmiyor. Neden bilmiyor, biliyor musun? 1955 Türkiye'sinin fotoğrafları ve detayları henüz o büyük datanın içine girebilmiş değil. Kültürel bir problem var, birincisi bu. Tabii ki 100 sene sonra böyle bir problem kalmayacak. Tüm kültürlerin datası o big datanın içine girdiği zaman daha çeşitli, doğru sonuçlar verecekler ama çok batılı bir data setine bakıyor yapay zekâ. Çeviriler bile yeni yeni düzelmeye başlıyor. O dilleri bilmiyordu yapay zekâlar. İlk öğrenilen şey dil oldu, zaten dil modelleri üzerine kuruldu çoğu. Birincisi dediğim gibi fakat yine de datası girilmiş şeyler üzerinden çalışıyor yapay zekâlar. Datası girilmemiş bir sürü fikir var bende. Onları bilmiyor. Benim nasıl düşüneceğimi bilmiyor. Nasıl düşündüğümü biliyor, filmlerimi yüklemişim çünkü ama nasıl düşüneceğimi bilmiyor. Dolayısıyla onlarla da ilgilenmiyor. Çıkarımlar yapıyor, kombinasyonlar yapıyor, buluşturmalar yapıyor ama var olanı yapıyor. Biz de ona klişe diyoruz. Sürekli olarak var olanın benzerlerini tekrar eden yapılarla

klişeler denir. Klişe zaten kopyalamaktan gelen bir kelime. Dolayısıyla nefis klişelerdir. Klişeler işe yarıyor bizim anlatıcılık kültürümüzde. Yapabilirsin. Bazen de zevkle seyrediyoruz. Yani romantik aşk filmi, bazen böyle tatlı tatlı bakıyorsun. İşte aşık oluyorlar falan. Bir tık daha güzeli var, sinematografisi daha ilginç olanı var. Oyuncuları için, böyle hoş vakit geçirmek için seyrediyorsunuz ama sanat üret bana dediğinde çok önemli bir eksiği var. Bunların hepsini taklit edebilir. Çok önemli bir farkı var, merak ve arzu. Merak etmiyor, arzu etmiyor yapay zekâ. Gerek yok orada. Neyi merak etsin? Neyi arzu etsin ki? Arzusu yok. Bu iki kavram insana ait iki özellik. Özellikle sanatçıların esas motivasyonunu sağlayan kavramlar bunlar. Merak ediyoruz ya da arzu ediyoruz. O merak ve arzu ile araştırıyoruz, kombinasyonlar yapıyoruz, çok beklenmedik şeyleri kombin ediyoruz, yapay zekânın hesaplayamayacağı kadar yeni şeyler çıkabiliyor bu sayede. Bunlar eksik olduğu zaman da karşımızdaki şeye sanat gözüyle bakmak doğru değil, sanatın taklidi. Eli ayağı olmayan, yani herhangi bir zanaatı olmayan ama kafası iyi çalışan birisinin de bir tür sanat eseri benzeri bir cıcılık, hoşluk, güzellik yaratması mümkün. Fotoğraf var ama yapay zekâ. Bir de ziraatı düşünelim, olağanüstü işe yarar çünkü biz ziraat konusunda ne biliyorsak onlara ihtiyaç duyan bir konu. Yani o bilgileri toparlıyor. Üstelik de bilimsel alandaki en ileri teknikleri, yani batılı teknikleri kullandığı için, orada doğulu teknikleri diye kültürde bir problem var ama burada en ileri teknikler batıda toplanmış durumda zaten. O yüzden ben bu toprağa hangi, neyi ekersem ve nasıl sularsam en yüksek verimi alırım ve bunu nerede satarım konusunda müthiş yardımcı olacaktır. Tıp alanında mesela, teşhis koymakta yapay zekânın üstüne hiçbir şey olamaz. Başka bilimsel alanların hepsini sıralar. Ekonomi, şudur, budur... Bütün bilimsel alanlara en iyi hizmeti verecek şeyi yapar. Oralarda parlıyor, parlıyor ve "Aman abi, iyi ki hayatımıza bu girdi." dedirtiyor. Onun için iki ucu boklu değnek. Devam edeceğiz biz. Bak, ben şöyle görüyorum; Nefis bir araç ama yani bu

aracı öyle herkesin kullandığı gibi niye kullanayım ben? Olmuyor. Bakıyorum ben, görüyorum her şeyi. Yani bana geliyor mesela bir senaryo. Bu ne ya? Biraz Türkçesi abuk subuk, bu kesin yapay zekâyla yazılmış ve devamında da hiçbir yaratıcı fikir yok. Daha önce bildiğimiz fikirlerin boş bir kombinasyonu. Ben böyle bir şey istemiyorum. Filmlere bakıyorum. Müthiş, fantastik böyle videolar var işte. Dönüşüm videoları. Bir kadın çıkıyor, çiçeğe dönüşüyor, oradan at oluyor. Buradan sonra bir kardan adam oluyor falan. Ne enteresan diyorum ama hiçbir mana yok. Daha Çok karanlık manalar var. İyi bir oyuncak çok iyi ama mesela bilgisayarla ve on kişiyle yaptığımız işi tek bir kişiyle yapma imkânıdır. Yani bir bilim kurgu filmi yapıyorsun, onda gezegenler ve bir uzay gemisi gidecek. Bir prompt ile hallediyorsun, nefis. Yani şimdi işsizliğin tek kaynağı yapay zekâ değil. Yapay zekâ hayatı kolaylaştırdığı için bize daha fazla zaman kalacak. Belki aynı sayıda insan çalışacak ama daha az çalışacaklar. Yani niye işsizlik diye bakıyoruz? Çalışma saatlerimiz azalacak diye de bakabiliriz. Tamamen sosyalist misin, kapitalist misin, ona bağlı bu kararı. E canım şimdi kapitalizmle mücadele etmezsek böyle saçma şey mi olur? Yani elimizde bir imkân var ve onu kötüye kullanıyoruz. Elimizde yapay zekâ gibi bir imkân var, bu bizim çalışma saatlerimizi azaltır. Kapitalizmin sonu gelmedi mi? Yapay zekâ kapitalizmin de sonunu getiriyor olamaz mı? En önemlisi internet, yani yapay zekanın üzerine kurulduğu şey internet. Esas olarak interneti bir muazzam dünya devrimi olarak görmek lazım. İnsanlar arasındaki iletişimin bu kadar artmasının devrimsel sonuçları var. Kapitalizm herkesin dili. Amerika gibi, New York gibi bir yerde bir demokratik sosyalist başa seçilecek. Bir büyük komünist paranoyasıyla doğmuş bir ülke Amerika. Ne oldu? Bir şey oldu internet sayesinde. O bilgiyi öğrendik, taşıdık. Buradan neredeyse oy kullanacağız New York için. Bütün bunlarla birlikte düşünmemiz lazım. Yapay zekâyı sadece bir teknolojik gelişme diye göremeyiz. Oradan birtakım kararlar alıyoruz. Madem bu var, o

zaman daha az çalışabiliriz çünkü yeryüzünün kaynakları yeryüzündeki insanların hepsini doyurabilecek miktara açık. Müthiş bir üretim teknolojisi gelişti. Üretileni tüketiciye ulaştırma imkanları arttı. Her yerden haberdar oluyoruz. Dünya çok zenginleşti, bu zenginliği paylaşmanın hiçbir sakıncası yok. Kimsenin açıkta kalmasına gerek yok, çok açık bu. Yani çöpe atılan elbiselerin miktarı inanılmaz boyutlarda. Eski çağlarda insanların bir tane elbisesi oluyor. Hadi bir tane daha belki, kışın giysin diye. Şimdi çöp dağları oluşuyor onlardan, bu çok kötü bir kapitalist yöntem yüzünden oluyor. Bütün bunları görmemizi sağlayan şey internet. Bilmiyorduk bunları biz. Varsayıyorduk falan, bilenler vardı ama şimdi herkes görüyor. Esas yakındığımız şey şu: O kadar çok bilgi, çok uzaktaki insan ve topluluklardan geliyor. O kadar çaresiz kalıyoruz ki. Bu bizde yeni tür bir depresyon yaratıyor, yeni tür bir karanlık yaratıyor. Yani biliyorum, orada kötü bir şey oluyor ve hiçbir şey yapamıyorum. Vicdanlı insanlar için büyük bir problemdir.

Türkiye'de üretim koşulları sanatçıyı çoğu zaman bürokrasiyle, sponsorla, fonlarla boğuşmaya zorluyor. Çok yetenekli insanlar var ama çoğu sponsor bulmaya çalışırken yıllarını kaybediyor. Başta yap gibi klişelerin ötesinde sizce bu döngüyü kırmanın gerçek yolu nedir?

Şimdi Rönesans, biliyorsunuz, sponsorlar sayesinde doğmuş bir şey. Yeniden doğuş demek.

Özellikle İtalya'dan başlayan bir büyük sanat akımı aynı zamanda, Avrupa Rönesansı'ndan söz ediyorum tabii. Venedik dukaları olmasaydı Da Vinciler, Michelangelolar falan doğmayacaktı. Böyle bir kaderi var bunun. Bir kere bunun tek çaresi sanatın halk tarafından sponsor ediliyor olması, yani halk küçük bütçeleriyle sanat eserlerinin üretilmesine katkıda bulunabildiği müddetçe namerde muhtaç olmayacağız sanatçılar olarak. Aynı zamanda sosyal bir devletin, kapitalist bir devletin değil, sosyal bir devletin sanatçıların üretebilmesi için imkânlar yaratması lazım. Mümkün bu, yani yapıyor böyle şeyler. Bunun sayısının artması lazım. En önemlisi sanatçıların, sanatçı örgütlerinin, bu örgütlerle ilişki kuracak devletlerin daha iyi örgütlenmesi lazım. Bizi kurtaracak şey budur. Bu alanda bir sürü örnek var, adımlar atılıyor, denemeler yapılıyor ama büyük sanat fonları Avrupa'da ve Amerika'da daha iyi çalışıyor. Sonuçta bu alandan ekmeğini kazanarak yaşamak geçmiş yüzyıllarda daha zordu. Şimdi daha kolay ama o kolaylık bile yeterli değil, bu öyle bir şey. Yenilip yutulmuyor sanat diye düşünüyoruz hepimiz. Ekmek almakla sinemaya gitmek arasında tercih sadece açlığının seviyesiyle ilgili bir tercih. Bu mücadele alanı değişmeden devam edecek. Mücadele değişmeyecek ama açlıktan ölen sanatçı kalmayacak ileride. Ben böyle düşünüyorum. Neden böyle düşünüyorum? Ben bir sosyalist olarak böyle düşünüyorum. Yeteri kadar üretim var. Hiç kimsenin aç kalmasına gerek yok ve dünya bir gün barınma, sağlık, eğitim, iletişim ve açlık konularında herkese eşit imkanlar sağlarsa o zaman sanatçılar da para kazanmasalar da sanat eseri üretmeye devam edecek. Yani bunun imkânları var diyorum. O zaman sosyalizm kelimesini kaldırıyorum. Taleplerde bulunuyorum. Enerji bedava olsun. Mümkün mü bu? Evet, mümkün. Teknoloji, bilimsel olarak mümkün.

Bu konuya yatırım yapmak, bu konudaki idealist insanların önünü açmak, teknolojileri geliştirmek

zaten yapılıyor ve mümkün. Bu olduğu anda çok büyük bir adımdır, internet kadar büyük bir devrimdir. Bir kere ısınma sorunun kaldırarak mesela. Değil mi? Ölmeyeceksin yani soğuktan veya enerjisizlikten. Bir yerden bir yere gitmek için, şunun için bunun için kullanılan bütün enerjiler bedava olduğu için üzerinden büyük bir mali yük kalkmış olacak insanların. Açlık ortadan kalsın. Mümkün mü? Biz bunu istiyorsak devleti buna mecbur etme gücümüz var artık. Baskı yapıyoruz, oluyor, etkisi görünüyor. Devlet dediğimiz şey bize ait. Bunu parayla yiyecek satanlar ister mi diye bakacağız. Demek ki orada bir denge kuracağız. Çok yemek isteyenler parayla alacak, karnı doyuracak ve sağlığı bozmayacak kadar yiyecek alanlardan para almayacağız. Mümkün mü? Bakınız, kent lokantaları. Bakınız, affordable grocery. Mamdani'nin projesi. Çok örnekleri var yani. Şu anda Türkiye'de hiç para harcamadan sağlığına baktırabiliyorsunuz. Amerika'da olmuyor ama burada oluyor, birçok ülkede de oluyor. Sağlık, yemek, enerji konusunda uzlaştık. Geriye bir barınma var. Ev fazlası var Türkiye'de. Şimdi talep etmekte bir sakınca yok. Bak, sosyalizm kelimesini kaldırdım. Ev istiyor, evsiz kalmasın. Mümkün mü? O zaman bak, gördüğün gibi sosyalizm mümkün değil ama bunlar mümkün çünkü görüyoruz hepimiz insan türünün ne kadar zenginleştiğini. Çin üç tane beş yıllık plan yaptı, on beş yıl önce başladılar. Bu sene şey dediler: Çin'in nüfusunun %70'i Doğu'da yaşıyor, Batı tarafında büyük bir çöl var. %30'da Doğu'da yaşıyor, Batı'da yaşıyor. Doğu'daki bütün yoksulluğu ortadan kaldırdık bu beş yıllık planlarda. Yeni beş yıllık planında, 2025-2030 planında Batı eyaletlerimizin yoksulluğunu kaldıracağız diyorlar. Bunu gerçekten başarmışlar çünkü muazzam bir kaynak var. Birtakım formüller bulmuşlar. Kapitalizmi, kapital sahiplerini siyasete bulaşmaktan ayırmışlar. O zaman yapılabilir beş yıllık plan çünkü beş yıllık plan ne demek? Şuraya fabrika yapacağım diyorsun, oraya yatırım yapanlara teşvik veriyorsun. Eskiden Türkiye'de de vardı beş yıllık planlar. Güneydoğu'da geliyor, yani birçok yer var. Orta Anadolu daha kötü durumda. Doğu tabii ki daha kötü durumda, onlar da

kötü durumdalar ama onlar da düzelir. Düzelmeyecek bir şey yok Türkiye'de. Türkiye de çok zengin bir ülke aslında, parası çalınmış bir ülke sadece. Çin örneğini şunun için verdim: Orada birtakım yöntemlerle açlığın, yoksulluğun önünü almak mümkün olmuş. Yani çok yaklaşmışlar diyelim. Ben Çin'e 2-3 kere gittim. Pazar yerlerini gezdiğimde şaşkınlığa düşüyordum. Muazzam bir zengin zirai ürün çeşitlemesi var ve çok ucuz. Gidip süpermarketten alınca pahalı ama pazar yerleri muazzam şeylerle dolu ve çok ucuz. Pekin'de uçakla iniyorsun Pekin'e. Pekin işte kocaman bir şehir, bayağı kalabalık. Yirmi milyon falan bir şehir, etrafı tarla. Uçsuz bucaksız zirai alanlar var etrafında. Yani insanlara yiyecek ulaştırmanın, çok ucuza ya da bedava hizmet vermenin imkanları var yeryüzünde ve kapitalizmin de buna engel olmasını engellemek lazım. Bir sürü yolu var, yapılmış da var. Orada bir anti demokratik bir işleyişi yok. Demokrasiden söz etmek mümkün değil ama insanlar çok özgür yaşıyorlar. Yani hayatları, yolla gitmeleri, çalışmaları, iyi maaş alıyorlar. Öyle küçük, az falan değil. Yani evin var, sağlık giderlerin karşılanıyor, ucuza yiyecek alıyorsun, çok ucuza araba ve teknolojik ihtiyaçlarını gideriyorsun, az maaş alıyorsun. Sovyetler Birliği'nde de vardı bugün. Bunlar insan deneyi. Yani insani deneylerinin içinde var olan çözümler. Bak, internet sayesinde şimdi fark ediyoruz. Herkes fark ediyor ki kapitalizm bütün problemlere çözüm olamıyor çünkü kapitalist prensip olarak insanlığı düşünmüyor. Gerek yok onun insana. Kâr maksimizasyonunu düşünüyor, özelliği o zaten. E yani insanlıkla ilgili mesela kapitalizm demir yolu istemiyor çünkü kârlı değil ama ekonomiye katkısı o kadar büyük ki demir yolunun. Sen o demir yolunu giderken gidiş gelişi için masrafını bileten karşılayamıyorsun ama o insanlar hızla oraya ulaştıkları için müthiş bir ticari alan yaratıyorlar. Yani bunları, bu tür şeyleri devletlerin yapması gerekir. Bu çok kesin benim gözümde. Şimdi hiç bunlara isim koymaya, kapitalizm, sosyalizm demeye gerek yok. Bizim bir ihtiyacımız var, bunu yapmak için de böyle bir imkân var. Sen para mı kazanacaksın? Tabii kazan, şöyle yap: Siyasete bulaşmayacaksın para sahibiyisen.

Endorse edemeyeceksin bir başkanı Amerika'daki gibi, yasak. Kampanyasına iki milyon dolar yatıramayacaksın, yüz dolarla sınırlı. Hiç kimse hiçbir şekilde para veremeyecek devlet hazinesinden, Türkiye'de var bu. Belli sayıda seçmen toplamış partilere, kampanya parası verecek. Veriyor zaten Türkiye'de, Amerika'da da var aslında. Hiçbir şekilde lobisi olmayacak, bilmem nesi olmayacak. Suç olacak siyaseti yönetmeye çalışmak. Çin'de var bu.

Çin'in en büyük başarısı, en ilginç başarısı bu. Üç bin tane iklim karşıtlığı lobicisi var Amerika'da. Yani iklim kötüye gidiyor, iklim krizi var diyenlere karşı argümanlar geliştiren ve hepsi de korporasyonların ücretlendirdiği üç bin beş yüz kişilik bir lobi grubu var. İklim krizi yoktur çünkü ticaretlerine zararlı.

Genç yönetmenlere bunu kesinlikle yapmalısınız ve bunu kesinlikle yapmamalısınız diyeceğiniz şeyler nedir?

Genç yönetmenler, hemen film çekmelisiniz yoksa yönetmen olamazsınız ve hemen film çekmek mümkün. Eskiden değildi, şimdi mümkün. Çekmeyi ben dövüyorum. Çekerseniz yönetmen olursunuz, çekmezseniz yönetmen falan değilsiniz ve çekebilirsiniz. Kafayı çalıştırın, cep telefonunu önünüze koyun, kendiniz oynayın, kurgulayın. Dünyada çok film var, seyredip ilham versin size, film çekin. Arkadaşlarınızı bir araya getirin, harçlığınızı biriktirin, vesaire vesaire. Mümkün, örnekleri de çok bol var. Kısa filmle başlayın, uzun metraj film çekin, fark etmez, film çekin. Yani buna konsantre olun. Ben film çekeceğim deyin, kararınızı verin, öykünüzü

bulun. İnternet size yardım edebilecek yüz binlerce, milyonlarca meklele dolu. Kadraj nasıl yapıldı tut, senaryo nasıl yazılır kadar, oyunculuk nasıl yönetilire kadar hepsi var. Ders çalışın, filminizi yapın. Ne yapmayın? Sanat yaptığınızı unutmayın. Sanat yapmayan yönetmenler beni ilgilendirmiyor. Reklam çekiyorlar, verilmiş olan bir televizyon dizisini çekiyorlar falan. Ben onlarla ilgilenmiyorum, var onlar. Ben sanat yapıyorum. Bunun bir sanat olduğunu, kendi tecrübenizi aktarmak durumunun içtenliğini...Mesela içtenlik gerektiriyor sanat yapmak, özgünlük gerektiriyor. Özgünlük arayacağım diye düşünmeyin, içten olduğunuzda yeteri kadar özgün olursunuz. Özgürlük diye bir şey yok, o peşine düşülen bir şey. Hiçbirimiz hiçbir şeyde özgür değiliz. Hele bağımsız sinemacılar lafına hiç takılmayın, hiçbirimiz bağımsız değiliz. Hepimiz paraya bağlıyız. Öyle bağımsızlık mı olur? Bu bağımsız sinemacılar Amerika'da stüdyo sisteminin dışında iş yapan sinemacıları adlandırmak için kullanıldı, stüdyodan bağımsız onlar. Bizde stüdyo bile yok doğru dürüst. O kavramlara takılmayın. Özgürlük kazanılan bir şey. Yani sen film çekerken seni çekecek trafik polisi, durduracak ve çekemezsiniz diyecek. Esnaf "Ne yapıyorsunuz? Para vermezseniz çekemezsiniz." diyecek. Allah "Yağmur gönderiyorum, siktirin gidin." diyecek. Hiçbirinden özgür falan değiliz. Biz özgürlüğü kazanmaya çalışıyoruz. Ayrıca özgürlük bile çok önemli değil ama sanat önemli. Yani o sanat eserini ürettiğimiz zaman, insanlara ilham verdiğimiz zaman, insani özgürleşmenin adımına katkıda bulunmuş olacağız. Dedim ve ruhumu kurtardım.

Hayatınız boyunca sizi en çok değiştiren talihsiz olay nedir? O anın içinde kaybolup yıllar sonra iyi ki olmuş dediğiniz bir şey var mı?

Keşke olmasaydı dediğim bir şey var, hiç iyi ki olmuş falan demiyorum. Bir sürü şey var tabii ki ama en önemlisi Hacivat Karagöz filminin, ilginçtir. Yani ben filmci olduğum için, hayatım öyle olduğu için en önemli şey de orada oldu. Beklenmedik bir şekilde batması. O batış, kendi bütçesini karşılayamadığı için büyük bir iflasa yol açtı benim için ve birden hayatım değişti, hâlâ onun izlerini taşıyorum fakat aynı zamanda beni şirketsiz bir yönetmen olmanın zevkiyle tanıştırdı. Keşke hiç şirketim olmasaydı, hep yönetmen olarak kalsaydım diye düşündüm ama o zaman mesela Hacivat Karagöz'ü çekebilir miydim bilmiyorum çünkü kendi paramla çektim. Neredesin Firuze'yi de, Yedi Kocalı Hürmüz'ü de, hepsini kendi paramla çektim. Dokuz Kere Leyla'yı da. Bir tek Osman 8'i başkasının parasıyla çektim, o da ortaya çıkmadı oyunumuzda.

Dergimizin yeni sayısının teması talih. Talihsizliğin içindeki talihi arıyoruz, tüm zorluklara rağmen pes etmeden hayallerimiz için var olmaya çalışıyoruz. Pes etmemek konusunda zaman zaman çok zorlanıyoruz. Peki bu konuda sizin bir motivasyonunuz var mı?

şöyle söyleyeyim: Ben ne zaman “Ya hadi, talih bana yardım etsin.” dedim. Talih kuşu bu, fıy deyip gitti. Asla talihim yaver gitmedi. şansa bıraktığım, talihime bıraktığım her şey battı. Yani hiçbir şekilde güvenmiyorum talihe. Ben yalnızca peşine düşüp zorladığım zaman, takla attığım zaman, ısrar ettiğim zaman, hırs yaptığım zaman bir şey elde ettim. şöyle çok mücadele edersen ve başarılı olmaya başlarsan bir bakıyorsun, aa ne şans diyorsun. şanstan değil o, çalışmaktan. Nasıl bırakır insan kendini şansa? Çaresizlikten bırakırsın ancak. “Yapacak hiçbir şeyim yok. Bir dua edeyim ya da evrene mesaj göndereyim, frekansları tutturayım.” falan diye. Kendince oynarsın.

Ezel Akay 2025 yılında Mars'a götürülüyor. Bundan sonraki hayatında sadece bir yemek, bir film, bir albüm ve bir kitapla geçirecek olsa hangilerini seçerdi?

Benim restoranım var, aşçılık yapıyorum, yemek programı yapıyorum. Çok ünlü bir yemek programım var benim Çatal Sofrası'nda. Yıllardır aşçılık yapıyorum BEIN Gurme'de. Dört yıldır yayınlanıyor. Şimdi bir yenisini çektik, yani bir 16 bölüm. O da büyük ihtimalle BEIN Gurme'de yayınlanacak ama benim restoranım var, Agora Meyhanesi diye. Balat'ta. Sadece bir ortağımla aram çok bozuk, hisselerin bir kısmını ona devrettim. Pek gitmiyorum şu sıralar maalesef. Film olarak hangi filmi alırdım? Böyle ara ara dönüp seyrettiğim filmler var da hangisi acaba diye düşünüyorum. Brazil diye bir film var. İki film alırdım. Yani bir filmmiş gibi sahtekarlık yapıyorum. Biri Brazil. Birbirinden çok alakasız iki şey söyleyeceğim. Brazil, Terry Gilliam'ın böyle garip bir bilim kurgu filmi. Bir de Von Carvai'nin In The Mood For Love diye bir filmi vardır. O ikisini alırdım. Yemek olarak malzeme alırdım. Orada kendim yemek yapardım. Ağırlıklı olarak da meze malzemeleri. Şart değil rakı, meze önemli. Rakı onun mütemmimi. Tersiydi eskiden, benim için öyle değil. Başka ne vardı? Müzik... Vallahi Pink Floyd'un albümlerinden birini alırdım, The Wall. Kitap... Ursula Le Guin'in, Mülksüzler'i. İki kere okudum, üç kere okurum. Budur.

